

ונשתתפו משל בעליהן שלא מדעת בעליהן — אין עירובן עירוב, ואין שיתופן שיתוף!

ומשינן: לא קשיא.

הא דאמר שמואל שמערכת שלא מדעתו, מיירי באופן דאסר עליהם אם לא יערב וישתתף.

והא דתנן שאין מערכת שלא מדעתו, מיירי באופן דלא אסר עליהם אף אם לא יערב וישתתף.

וכגון: שהיו ביתו או חצירו פתוחים לשתי רשויות, ורגיל לצאת ולבא דרך אחת מהן, שאינו אוסר על הדיוורין שברשות שניה להוציא מרשותם לרשות המשותפת.

ולפיכך: אם באה אשתו לערב עם הרשות השניה, כדי להתיר להוציא מרשותו לרשות שמערכת עמם, אינה יכולה.⁽³³⁾

הכי נמי מוסתברא דמודה שמואל היכא דלא אסר עליהם:

דאם כן — שאין מודה שמואל — קשיא דשמואל דשרי הכא לאשתו לערב שלא מדעתו, אדשמואל אחרינא.

דאמר שמואל: אחד מבני מבוי, שרגיל בכל שבת להשתתף עם בני מבוי מתוך שאוסר

עליהם, ובשבת זו לא נשתתף מפני שמתכוין לאסור עליהן — בני המבוי נכנסין לתוך ביתו מדעת אשתו [כך קים לה לגמרא, ריטב"א], ונוטלין שיתופן ממנו בעל כרחו.

ודייקנין: אם היה "רגיל" להשתתף, והיינו מחמת שאוסר עליהם, אין.

אבל שאין רגיל להשתתף עמהם, משום שיש לו פתח אחר למבוי אחר, שדרכו נכנס ויוצא ואינו אוסר עליהם, לא. ואף דאשתו היא שבאה להשתתף!

ותיקשי דשמואל אדשמואל.

ושמע מינה כדאמרן, שלא אמר שמואל אשתו מערכת שלא מדעתו, אלא כשאוסר עליהם.⁽³⁴⁾

לימא מסייע ליה לשמואל: כופין אותו לעשות [להשתתף בהוצאות] לחי וקורה למבוי להתירו בטלטול.

וממילא, הוא הדין דכופין להשתתף בשיתופי מבואות כדי שלא יאסור עליהם. וכיון שכן, מערכת אשתו שלא מדעתו, שהרי מדין כפיה הוא [נתבאר על פי החזון איש].

ודחינן: מהא דלחי ומבוי לא תסייעה ב-9 לשמואל:

והוי עירוב דידה.

34. נתבאר על פי תוספות, כפי שפירשה הגאון יעקב בחד פירושא, והחזון איש. ונקטו שם, שכן הוא דעת רש"י. וראה עוד שיטות ברא"ש, ריטב"א ומרדכי. ומה שכתב המהרש"א בתוספות.

33. וביאר הגדר בחזון איש: באמת כיון דאסר עליהם ראוי לכופו, אלא שאין תועלת בכפיה, שאם נוטלין פתו בעל כרחו אינו עירוב. אבל כיון דאשתו ניחא לה, והיא אוכלת בבית בעלה, ואחד מבני הבית שעירב הרי הותר כל הבית, שכן הוא עיקר תקנת חכמים דסגי באחד מהן, מהני כפיה, שיהיה לה רשות לערב משל בעלה,

אין ללחי שיעור, לא ברחבו ולא בעוביו, ואין שייך לומר בו "כתותי מיכתת שיעוריה".

ואף על גב שמכל מקום שיעור משהו יש לו — "כיון דלא בעי אלא שיעור זוטא, לא החמירו בו". תוספות.

והא דלא אמרינן "כתותי מיכתת שיעוריה" על גובה הלחי דבעי עשרה, ראה בתוספות.⁽³⁸⁾

ומאן דאמר לחי כשר מעצי אשירה, אבל קורה — שיש בה שיעור רוחב טפח כדי לקבל עליה אריח [חצי לכינה], ושיתהיה בריאה כדי לקבל עליה אריח, וכדתנן לעיל דף יג ב — לא מהני מעצי אשירה, היות **וכתותי מיכתת שיעוריה**.

דכיון דבעי שריפה כדכתיב "ואשריהם תשרפון באש", שיעורה לאו שיעורא היא, דכשרופה דמיא" [רש"י].

מתניתין:

בני מבוי שהניחו שיתופי מבואות במקום המשתמר, לכמה שבתות, ולאחר זמן **נתמעט האוכל** משיעורו המבואר בהמשך המשנה.

דשאני התם, דליכא מחיצות, ומבוי מגונה הוא, ואינו נוח לשומרו, הילכך כופין אותו. אבל להתיר בטלטול, לעולם אימא לך דבעינן דעת.⁽³⁵⁾

והנכון כגרסת רוב הספרים דגרסי: **שאני התם "דאיכא" מחיצות**.

כלומר: אף על גב דנעשו בעל כרחו, מחיצות הן להתיר המבוי, וכיון שכן דראוי לכופו — כופין אותו.

אבל ערובי חצירות, דבעינן קנין או דירה [על ידי העירוב, וכדלעיל דף מט.], כי הוה בעל כרחו, אימא לך דלא מהני, דאין כאן קנין ולא דירה.⁽³⁶⁾

בנדפס בגמרא שלנו איתא:

לישנא אחרינא: מצד — שאני!⁽³⁷⁾
אתמר:

רב חייה בר אשי אמר: עושיין לחי כדי להתיר את המבוי בטלטול, מעצי אשירה.

ורבי שמעון בן לקיש אמר: עושיין קורה כדי להתיר את המבוי בטלטול, מעצי אשירה.

ומפרשינן: **מאן דאמר קורה כשירה מעצי אשירה — כל שכן לחי כשר ממנה, שהיא**

ונציה ודפוס סלוניקי, ליתא לגירסא זו. וגם רש"י והריטב"א לא אסברוה.

38. והריטב"א כתב: כיון דברחבו ליכא שיעורא, אקילו בדרבנן, ולא חששו לכתותי שיעורא דגובה. וראה עוד ביאור בזה במגיד משנה פ"ז מהלכות שבת הי"ב, ובחדושי רבינו חיים הלוי שם.

35. רש"י. ותמה הריטב"א: דמאי גנות איכא בלא לחי, ומאי שמירה איכא בלחי וקורה.

36. כן פירשו בתוספות. וראה בחזון איש שם סוף סעיף קטן ה', מה שהוסיף בזה.

37. ונתחבטו האחרונים בביאורו, ראה מה שנדפס על הגליון. וכתוב עוד שם, דבש"ס דפוס

ובזמן שהן מועטין סגי בכגרוגרת לכל אחד ואחד, ואין צריך מזון שתי סעודות שהוא יותר מכגרוגרת לכל אחד. ומפרש בגמרא כמה הן "מועטין".

אמר רבי יוסי: כמה דברים אמורים, בתחילת עירוב חצירות, כשמערבין פעם ראשונה. אבל בשירי עירוב, שעירבו לכמה שבתות ונכנסה כבר שבת ראשונה, ואחר כך נתמעט, שיעורו כל שהוא לשבתות שאחריה [שולחן ערוך].

מפני שלא אמרו לערב בחצירות עם השיתוף שעשו במבוי, אלא כדי שלא לשכח את התינוקות תורת עירוב!

אבל מעיקר הדין די בשיתוף המבוי אף במקום עירוב חצירות, ולפיכך שיעורו בכל שהוא [רבינו יהונתן]. וכן מפרש רש"י, כמו שכתב בביאור הלכה].⁽³⁹⁾

גמרא:

שנינו במשנה: נתמעט האוכל — מוסיף ומזכה, ואין צריך להודיע:

ודייקנין: דוקא "נתמעט" האוכל הוא דאין צריך להודיע.

הא אם כלה לגמרי, ומערב משלהם, צריך להודיע.

אם רצה אחד מבני המבוי מוסיף משלו, ומזכה לכל בני המבוי.

ואם רצה נוטל משל בני מבוי, ואין צריך להודיע להם.

ואף דבעלמא כשנוטל משלהם צריך להודיע [וכדלעיל בעמוד א], הכא שאני, שכבר נתצו מתחלה. [כן נראה לבאר המשנה לפי שיטת רש"י].

נתוספו עליהן דיוורין מאז שעשו השיתוף — מוסיף אחד מבני מבוי משלו אם ירצה, ומזכה לאותן דיוורין.

ואם נוטל משלהן צריך להודיע להם — וכפי שנתבאר לעיל בעמוד א — כדי שלא יקפידו על עירובין [רש"י].

כמה הוא שיעורן של שיתופי מבואות, והוא הדין לערובי חצירות [רבינו יהונתן ותוספות יום טוב]?

בזמן שהן, הדיוורין שחייבים להשתתף בשיתוף או במבוי [ואין תלוי בדיוורין שאין חייבין להשתתף, רבינו יהונתן] מרובין [מפרש בגמרא כמה הן] — סגי במזון שתי סעודות, שהן ששה ביצים, ויש אומרים שמונה ביצים [שולחן ערוך] לכולם, ואפילו היו מרובין מאד, מפני שדבר חשוב הוא [רבינו יהונתן].

39. וביאר רבינו יהונתן: כיון שלא הוצרך עירוב אלא משום גזירה, הילכך מקילנין ביה דסגי בכל דהו כשנתמעט העירוב, כיון שהשיתוף קיים.

והוא הדין בשירי שיתוף כשהעירוב קיים משמע מדבריו, שדברי רבי יוסי בעירובי חצירות נאמרו, אף שעד עתה דיברה המשנה

והוא הדין בשירי שיתוף כשהעירוב קיים משמע מדבריו, שדברי רבי יוסי בעירובי חצירות נאמרו, אף שעד עתה דיברה המשנה

ותמהינן: במאי עסקינן?

אילימא שבא לערב במין אחד [באותו מין שהיה העירוב עד עכשיו], **מאי איריא** "נתמעט" דאין צריך להודיע.

הרי אפילו כלה לגמרי — נמי אין צריך להודיע!

אלא אירי בשני מיניו, שבא לערב עתה במין השונה מהמין שעירב בו תחילה.

אם כן, אפילו נתמעט — נמי לא יערב משלהם בלי להודיע!

דהא תניא: כלה האוכל — אם בא לערב ממין אחד, אין צריך להודיע.

ואם בא לערב משני מינים, צריך להודיע.

וקא סלקא דעתין אפילו נתמעט העירוב ולא כלה. והא דקתני "כלה" האוכל, משום רישא דברייתא, דכשבא לערב ממין אחד, אפילו כלה העירוב אין צריך להודיע [תוספות].

ומשינן: איבעית אימא, איכא לפרושי מתניתין: כשבא לערב ממין אחד, ואיבעית אימא, איכא לפרושי מתניתין משני מיניו.

איבעית אימא, ממין אחד.

ודקא קשיא לך אמאי קתני "נתמעט", והא אפילו כלה נמי אין צריך להודיע?!

אימא לך: אין הכי נמי, ומאי "נתמעט" — דאיתא במתניתין — נתמעט כלה לגמרי].

ואיבעית אימא, משני מיניו.

ודקא קשיא לך: אם כן אפילו נתמעט נמי יודיע.

אימא לך: כלה שאני, כלומר דברייתא דוקא קתני "כלה האוכל", ולא מיירי בנתמעט, משום ש"כלה" שאני.

שנינו במשנה: נתוספו עליהן — מוסף ומזכה, וצריך להודיע:

אמר רב שיזבי אמר רב חסדא: הא דקתני במתניתין, דהיכא דמערב בתחילה כגון שנתוספו עליהן דיורין, צריך להודיע.

זאת אומרת, חלוקין עליו חביריו על רבי יהודה דבסמוך, וסוברים: אין מערבין בתחלה אלא לדעת, ולהכי קתני: צריך להודיע.

דתנן שאין מערבין לאדם אלא מדעתו:

אמר רבי יהודה: במה דברים אמורים דצריך

ואם נתמעט צריך להוסיף.

והוסיף רבינו יהונתן: ומשמע, דלא מקילינן בהכי בחצר שאינה פתוחה למבוי שעירבה לעצמה. אי נמי אפילו פתוחה למבוי ולא נשתתפה עם המבוי. ואם נתמעט משיעורו, צריך להוסיף בו ולהעמידו על שיעורו.

ומהרש"ל הוסיף בדברי רש"י, שרבי יוסי נחלק על תנא קמא שאומר שאם נתמעט

משיעורו צריך להוסיף.

וראה בגאון יעקב, דאפשר לא פליגי, כיון דרבי יוסי לא מיירי בכל גווני, כמו שנתבאר. [וראה עוד שיטות בביאור המשנה, בביאור הלכה שם. וברש"י לעיל דף מו: פירש באופן אחר ממה שפירש כאן, ובתוספות שם, הסכימו עם פירושו שם. וראה עוד במאירי].

ותמהינן: **שמונה עשרה** בני אדם, ותו לא?!
והא ודאי דיותר משמונה עשרה הוי נמי
מרובין, ואיך אמרת: שמונה עשרה בני
אדם!?

ומשנינן: **אימא: משמונה עשרה** — ואילך.
והשתא מפרשינן: **ומאי שנא** [ב"ח] שמונה
עשרה, דנקט?

אמר רב יצחק בריה דרב יהודה: לדידי
מיפרשא לי מניה דאבא.

כל שאילו מחלקו למזון שתי סעודות ביניהן
של החייבין בשיתוף, ואין מגעת גרוגרת
לכל אחד ואחד — הן הן "מרובין", שדי
להם במזון שתי סעודות לכולם, ואין צריכין
כגרוגרת.

ואי לא, אם יחלקו יצא יותר מכגרוגרת לכל
אחד — **מועטין נינהו**, שאין צריכין מזון
שתי סעודות, אלא די להם בכגרוגרת לכל
אחד.

ואגב אורחיה קא משמע לן שמואל — במה
דנקט המנין, ולא אמר דמרובין היינו כל
שמחלק מזון שתי סעודות ואין מגיע גרוגרת
לכל אחד. ומועטין, כל שמגיע יותר
מגרוגרת לכל אחד — **דשתי סעודות הויין**
שמונה עשרה גרוגרות.

ולפיכך תלה הדין במספר שמונה עשרה.

מתניתין:

בכל דברי מאכל ומשתה מערבין עירובי
חצירות ומשתתפין בשיתופי מבואות, הויין

דעת, **בעירובי תחומין**, ומשום דשמא אין
רוצה לערב לצד אחד של העיר, ולהפסיד
תחומו מצד שני.

אבל בעירובי חצירות — מערבין בין
לדעת ובין שלא לדעת.

והיינו דלא כמשנתנו דקתני בה: צריך
להודיע.

וממשנתנו אתה למד, דרבי יהודה דקאמר
"במה דברים אמורים", לא לפרש בא אלא
לחלוק, ומשנתנו כנתא קמא.

ותמהינן: **פשיטא** דמוכח ממשנתנו שחלוקין
חביריו על רבי יהודה!?

ומשנינן: רב חסדא הא קא משמע לן: **מהו**
דתימא, לעולם רבי יהודה בההיא מתניתין
לפרש בא, ולא נחלקו חביריו עליו. ומשנתנו
דקתני: צריך להודיע — **הני מילי בחצר**
שבין שני מבואות, דלא ידעינן עם מי ניחא
ליה להשתתף, ולפיכך צריך דעתו.

אבל חצר של מבוי אחד, שאין יכול
להשתתף אלא עם מבוי זה, **אימא לא** צריך
להודיע, וכרבי יהודה דההיא מתניתין.

קא משמע לן רב חסדא שאפילו בחצר של
מבוי אחד צריך להודיע, משום שחלוקין
חביריו על רבי יהודה.

שנינו במשנה: **כמה הוא שיעורו**, בזמן שהן
מרובין מזון שתי סעודות לכולם. בזמן שהן
מועטין כגרוגרת לכל אחד ואחד:

ומפרשינן: **כמה הוא מרובין?**

אמר רב יהודה אמר שמואל: שמונה עשרה
בני אדם, ומפרש לה בסמוך.

והוינן בה: הא תנינא כבר לדין משנתנו 9א-א שבכל מערבין חוץ מן המים והמלח חדא זימנא לעיל בענין עירובי תחומין:

שהרי שנינו: בכל מערבין ומשתתפין — חוץ מן המים והמלח!?

ומדוע הוצרך התנא לחזור ולשנות זאת גם בעירובי חצירות?

ומשנינן: אמר רבה: איצטריך לשנותה כאן, לאפקוי מרבי יהושע, דאמר כבר שלם, אין, אבל מידי אחרינא לא, קא משמע לן שבכל דבר מאכל ומשתה מערבין גם עירובי חצירות.

ובעירובי תחומין מודה רבי יהושע לחכמים שמעריבים בכל דבר, כי שם מערב כל אדם לעצמו ואין לחשוש לאיבה.

איתיביה אביי אהא דנקטינן דפליגי חכמים עם רבי יהושע, וסברי דמעריבין שלא בפת.

דזה אינו, דאיכא לפרושי הא דאיתא במתניתין "בכל" מערבין היינו בכל מיני פת ואפילו בפרוסה, אבל בשאר מינין לא. וכדאשכחן כי האי גוונא בברייתא.

מן המים ומן המלח, משום דבעינן דבר חשוב. (40)

דברי רבי אליעזר. (41)

רבי יהושע אומר: דוקא כבר שלם הוא ראוי להיות עירוב ולא פרוסה [ובכלל דברי רבי יהושע שאין מערבין אלא בככר, דהיינו פת ולא בשאר דברים].

ולכן, אפילו מאפה פת העשוי מסאה קמח שנטל ממנה מעט, והוא עכשיו פרוסה ולא שלם — אין מערבין בה.

ואילו כבר לחם שאין מדתו אלא כמטבע איסר, והוא שלם — מערבין בו, אם יש שם ככרות הרבה, שמגיע כגורגרת לכל אחד. (42)

וטעמא דרבי יהושע — בין בהא דבעינן פת, ובין בהא דבעינן שלם — הוא משום חשש מחלוקת ואיבה, שלא יאמר אחד מהם לחבירו: האיך נתתי אני בשר ואתה פירות! או האיך נתתי אני שלם, ואתה פרוסה! (43)

גמרא:

— ואפילו בפירות ויין — משתתפין. ומיהו, אף לרבי אליעזר אין מערבין אלא בפת.

42. ואין דברי רבי יהושע — בין בהא דבעינן פת, ובין בהא דבעינן שלם — אלא בעירובי חצירות, אבל שתופי מבואות מהני בכל דבר חוץ מן המים והמלח, ריטב"א בגמרא.

43. ביאור המשנה הוא לפי שיטת רש"י בגמרא, וכפי שפירשה הריטב"א. ובתוספת דברי הרש"ש, במה שדבריו תואמין עם הריטב"א.

40. אבל מים ומלח אין אדם קפיד מתת לחבירו כרצונו, ואין אדם קונה בהן דירה דמתנת חנם הוא" [רבינו יהונתן]

41. ובגמרא פליגי אמוראי, אם לדעת רבי אליעזר מערבין עירובי חצירות בכל דבר. רבה סבירא ליה דמתניתין כפשטה. ואילו לדעת רבי אליעזר אף עירובי חצירות מערבין בכל דבר. ואביי סבירא ליה דמתניתין לצדין קתני: "בכל מיני פת מערבין" לאפקוי מדרבי יהושע דפליגי בסיפא ואמר: דאין מערבין בפרוסה. ובכל דבר